

แผนปฏิบัติการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย จังหวัดเลย โดยความร่วมมือร่วมของทุกภาคส่วน

ปูเจ้าพ่อหลวง (*Indochinamon bhumibhol*) เป็นปูน้ำจืดในกลุ่มปูน้ำตกรูปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและใหญ่เป็นอันดับสองของโลก มีความกว้างของกระดองระหว่าง ๓๑-๘๗ มิลลิเมตร ปูเจ้าพ่อหลวงเป็นปูน้ำจืดเฉพาะถิ่นพบบริเวณพื้นที่สูงในจังหวัดเลย ชื่อปูเจ้าพ่อหลวงเป็นชื่อที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสมโภชฉลองพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ปัจจุบันปูเจ้าพ่อหลวงอยู่ในภาวะถูกคุกคามเนื่องจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การบริโภคที่มากเกินไป มลพิษ และกิจกรรมการท่องเที่ยว และจากการประเมินสถานภาพสิ่งมีชีวิตที่ถูกคุกคามโดยองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature) หรือ IUCN ปีพ.ศ.๒๕๕๑ ระบุว่า ปูเจ้าพ่อหลวงอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) เนื่องจากมีขอบเขตการกระจายที่จำกัด

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้ ได้ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่จัดทำแนวทางการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยคณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ได้เห็นชอบในหลักการกับแนวทางการคุ้มครองดังกล่าว และให้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย โดยความร่วมมือร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้แนวทางดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจนและบังเกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งการดำเนินการยังเป็นการสนองข้อมติและพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ตามมาตรา ๗ ที่ระบุให้มีการติดตามตรวจสอบองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อให้มีมาตรการอนุรักษ์เร่งด่วนและมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และมาตรา ๘ ของอนุสัญญาฯ ให้ดำเนินการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ การจัดตั้งระบบพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่ซึ่งต้องการมาตรการพิเศษ รวมถึงการจัดระเบียบหรืออัตรารักษาภูเขอบังคับที่จำเป็นและ/หรือบทบัญญัติระเบียบบังคับต่างๆ เพื่อคุ้มครองชนิดพันธุ์และประชากรที่ถูกคุกคามเพื่อเป็นหลักประกันในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และแผนกลยุทธ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๓ และเป้าหมายไอจียของอนุสัญญาฯ ให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนตระหนักถึงคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ และทราบขั้นตอนดำเนินการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมถึงลดแรงกดดันโดยตรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ บูรณาการคุณค่าและการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยความร่วมมือในทุกระดับ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ และยุทธศาสตร์ที่ ๓ ปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประเทศและบริหารจัดการเพื่อเพิ่มพูนและแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพโดยสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว

แผนปฏิบัติการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย จังหวัดเลย โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ประกอบด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ มาตรการ แนวทางปฏิบัติ และตัวชี้วัด ดังนี้

เป้าหมาย

ภายในปี ๒๕๖๓ ภาคส่วนต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ มีการอนุรักษ์ คุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยความร่วมมือ

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ คุ้มครองสิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- เพื่อให้ท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นที่อยู่อาศัยและองค์ประกอบของพื้นที่ โดยมีส่วนร่วมในการคุ้มครอง และรักษาสิ่งที่มีคุณค่า
- เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ให้เกิดประโยชน์ต่อคนในรุ่นต่อไป

ผลลัพธ์

ประชาชนในพื้นที่และภาคส่วนต่างๆ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญรวมถึงมีความเข้มแข็งของเครือข่ายในการอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง ชนิดพันธุ์อื่น และถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

มาตรการ แนวทางปฏิบัติ และตัวชี้วัด

มาตรการ ๑ สร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ

แนวทางปฏิบัติ

- เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนถึงคุณค่าและความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวง และแหล่งที่อยู่อาศัย

ตัวชี้วัด

- ร้อยละหรือจำนวนหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ มีความรู้ ความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงและแหล่งที่อยู่อาศัย

มาตรการ ๒ อนุรักษ์และปกป้องคุ้มครองชนิดพันธุ์และระบบนิเวศ

แนวทางปฏิบัติ

- คุ้มครองชนิดพันธุ์และถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
- ยกกระตักการคุ้มครองชนิดพันธุ์และถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ

ตัวชี้วัด

- จำนวนเครื่องมือ กลไก หรือหลักเกณฑ์ที่สนับสนุนการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ที่ได้มีการยอมรับและนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

มาตรการ ๓ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

แนวทางปฏิบัติ

- จัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง

ตัวชี้วัด

- จำนวนกิจกรรม/เครือข่ายการอนุรักษ์ปูเจ้าพ่อหลวงโดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

มาตรการ ๔ ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ของปูเจ้าพ่อหลวงในระดับพื้นที่และชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย
- ติดตามประเมินผลและการรายงานผล

ตัวชี้วัด

- ร้อยละของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย
- จำนวนผลสำเร็จของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปูเจ้าพ่อหลวง
- ผลสำเร็จของการติดตามและรายงานผล

แผนปฏิบัติการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย จังหวัดเลย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

มาตรการ	แนวทางปฏิบัติ	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ		ระยะเวลา (ปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓)					งบ ประมาณ (ล้านบาท)
			หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	
๑. ให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ	เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ถึงคุณค่าและความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย	จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกถึงคุณค่า ความสำคัญของปูเจ้าพ่อหลวงที่ได้รับพระราชทานชื่อเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปูน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและใหญ่เป็นอันดับสองของโลก และเป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น	● ทส. (อส. ทสจ. เลย)	● ทส. (สผ. สส. อส. ทสจ. เลย) ● จังหวัดเลย ● ภาคเอกชน ● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	←————→					๕.๐๐
		ประชาสัมพันธ์รณรงค์ลด ละ เลิกจับและบริโภคปูตัวเมียในช่วงฤดูวางไข่	● ทส. (ทสจ. เลย)	● ทส. (อส.) ● จังหวัดเลย ● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● สถาบันการศึกษาและวัด ● เครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง	←————→					๓.๐๐
		จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับปูเจ้าพ่อหลวง	● มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	● ทส. (ทสจ. เลย อส.) ● สถาบันการศึกษา	←————→					๓.๐๐
		ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ “บ้านของปูเจ้าพ่อหลวง” ให้เป็นแหล่งศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำคัญของจังหวัด	● องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	● จังหวัดเลย ● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● ทส. (อส. ทสจ. เลย) ● เครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง	←————→					๕.๐๐

มาตรการ	แนวทางปฏิบัติ	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ		ระยะเวลา (ปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓)					งบ ประมาณ (ล้านบาท)
			หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	
		อบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชน เยาวชน นักเรียน และบุคคลทั่วไปในการอนุรักษ์ปูเจ้าพ่อหลวงและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	● ทส. (ทสจ. เลย)	● ทส. (สผ. อส.) ● สถาบันการศึกษา ● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● ภาคเอกชน	←	→				๓.๐๐
๒. อนุรักษ์และปกป้องคุ้มครองชนิดพันธุ์และระบบนิเวศ	คุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ	จำแนกเขตการจัดการ (zoning) อนุรักษ์เป็นร่องน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	● ทส. (อส.) ● ชุมชนในพื้นที่	←	→				๑.๐๐
		จัดทำกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนเพื่อคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย	● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	● ทส. (อส. ทสจ. เลย)	←	→				๐.๕๐
		จัดตั้งและประชุมคณะทำงานในระดับพื้นที่	● ทส. (ทสจ. เลย)	● ทส. (สผ. อส.) ● กษ. (กปม.) ● มหาวิทยาลัย ● ราชภัฏเลย	←	→				๑.๐๐
	ยกระดับการคุ้มครองชนิดพันธุ์และถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ	ยกระดับสถานภาพการคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง	● ทส. (อส.)	● ทส. (สผ.)			←	→		๐.๒๐
		ขยายเขตพื้นที่การคุ้มครองและการจัดการไปยังถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติในพื้นที่อื่นในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงที่พบการกระจายของปูเจ้าพ่อหลวง	● ทส. (ทสจ. เลย) ● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	● ทส. (สผ. อส.) ● เครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง			←	→		๐.๕๐
๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการ อนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	จัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง	จัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง และอบรมให้ความรู้ความเข้าใจกับเครือข่ายในการอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวงและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	● ทส. (ทสจ. เลย)	● องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● เครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครองปูเจ้าพ่อหลวง ● องค์กรพัฒนาเอกชน	←	→				๒.๐๐

มาตรการ	แนวทางปฏิบัติ	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ		ระยะเวลา (ปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓)					งบ ประมาณ (ล้านบาท)
			หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	
		ขยายเครือข่ายอนุรักษ์และคุ้มครอง ปูเจ้าพ่อหลวงครอบคลุมทั้งจังหวัด เลยและจังหวัดใกล้เคียงที่มีการ กระจายเพื่อช่วยรักษาบ้านของ ปูเจ้าพ่อหลวง และขยายความร่วมมือ กับภาคเอกชน	● ทส. (ทสจ. เลย)	● ทส. (อส.) ● ภาคเอกชน ● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ● เครือข่ายอนุรักษ์ และคุ้มครอง ปูเจ้าพ่อหลวง			←		→	๐.๕๐
		จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนและส่งเสริม บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วม	● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	● ทส. (ทสจ. เลย) ● สถาบันการศึกษา ● องค์กรพัฒนา เอกชน ● เครือข่ายอนุรักษ์ และคุ้มครอง ปูเจ้าพ่อหลวง	←		→			๓.๐๐
		จัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ปูเจ้าพ่อหลวง และถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อการใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืน	● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	● จังหวัดเลย		←		→		๐.๒๐
๔. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนา องค์ความรู้ของปูเจ้าพ่อหลวง ในระดับพื้นที่และชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนการ ศึกษาวิจัย	ศึกษาวางจรชีวิต ห่วงโซ่อาหาร การแพร่กระจาย และการใช้ประโยชน์ รวมถึงสภาพแหล่งที่อยู่อาศัย	● มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย ● ทส. (อส.)	● กษ. (กปม.) ● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	←		→		๓.๐๐	
		ศึกษาปัจจัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตและการกระจาย พันธุ์ของปูเจ้าพ่อหลวง	● มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย	● ทส. (อส.) ● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	←	→				๐.๕๐
		ศึกษาความเป็นไปได้ในการเพาะ ขยายพันธุ์และการอนุรักษ์นอกถิ่นที่ อยู่อาศัยในพื้นที่แหล่งธรรมชาติอื่นๆ	● กษ. (กปม.)	● ทส. (อส.)	←		→			๐.๕๐

มาตรการ	แนวทางปฏิบัติ	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ		ระยะเวลา (ปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓)					งบ ประมาณ (ล้านบาท)
			หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	
		ศึกษาการเพาะเลี้ยงเชิงเศรษฐกิจ	● กษ. (กปม)	● มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย ● ภาคเอกชน	←				→	๓.๐๐
	ติดตามประเมินผลและการ รายงานผล	สำรวจและติดตามประเมินผลการ เพิ่มจำนวน ขนาด และความอุดม สมบูรณ์ของระบบนิเวศแหล่งที่อยู่ อาศัยของปูเจ้าพ่อหลวงอย่างต่อเนื่อง	● องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	● ทส. (อส. สผ.) ● มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย ● ชุมชนในพื้นที่	←				→	๑.๕๐
		รายงานและเผยแพร่ข้อมูลการติดตาม ประเมินผลให้สาธารณชนทราบ อย่างทั่วถึง	● ทส. (สผ.)	● ทส. (ทสจ. เลย อส.) ● มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย ● กษ. (กปม.) ● เครือข่ายอนุรักษ์ และคุ้มครอง ปูเจ้าพ่อหลวง	←				→	๐.๕๐
		จัดทำคู่มือในการติดตามอย่างง่าย สำหรับชุมชน	● ทส. (สผ.)	● ทส. (อส.) ● เครือข่ายการ อนุรักษ์		←			→	๐.๒๐

อธิบายคำย่อ

ทส. = กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สผ. = สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อส. = กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สส. = กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ทสจ. เลย = สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กษ = กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กปม. = กรมประมง